

İzmir Ticaretinde İhracat

Mustafa Tanyeri*

İzmir, bir liman kenti olma özelliği ile asırlar boyu dış ticarete ve özellikle de ihracatta kilit rol oynayan bir merkez olmuştur. İzmir, Ege Bölgesi'nin diğer kentleri için de dünya pazarlarına bir çıkış kapısıdır. İzmir'in dış ticaret verilerine baktığımızda, geleneksel olarak dış ticaret fazlası veren bir kent olduğu görülmektedir.

		2022			
	İL	İHRACAT (genel ticaret sistemi)	İTHALAT (genel ticaret sistemi)	DIŞ TİCARET HACMİ	DIŞ TİCARET DENGESİ
		Bin ABD \$	Bin ABD \$	Bin ABD \$	Bin ABD \$
1	İstanbul	124 656 527	178 741 780	303 398 307	- 54 085 252
2	İzmir	17 012 102	13 624 756	30 636 858	3 387 345
3	Kocaeli	14 460 625	18 388 580	32 849 205	- 3 927 955
4	Bursa	12 778 202	10 183 576	22 961 777	2 594 626
5	Ankara	12 000 881	14 500 699	26 501 580	- 2 499 819
6	Gaziantep	11 194 872	8 493 072	19 687 945	2 701 800
7	Mersin	6 159 891	6 854 885	13 014 776	- 694 994
8	Sakarya	5 272 619	3 549 376	8 821 995	1 723 243
9	Denizli	4 450 165	2 658 058	7 108 223	1 792 107
10	Hatay	4 066 974	7 611 168	11 678 141	- 3 544 194
	TOPLAM TÜRKİYE	254 170 940	363 710 111	617 881 051	- 109 539 171

*Sıralama 2022 ihracat verilerine göre yapılmıştır.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

TÜİK verilerine göre, İzmir, 2022 yılında 17 milyar dolar değerinde ihracat gerçekleştirmiştir. İzmir, ülkemizdeki dış ticaret açığı büyümesine rağmen

* Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir/TÜRKİYE, mustafa.tanyeri@deu.edu.tr

dış ticaret fazlası veren bir kent konumunu korumayı ve Ege Bölgesi ihracatının yarısından fazlasını gerçekleştirmeyi başarmıştır.

TÜİK Genel Ticaret sistemi verilerine göre 2022 yılında en fazla ihracat gerçekleştiren iller sıralamasında İzmir, İstanbul'un ardından ikinci sırada yer almıştır. Bunun yanında yaklaşık 3,4 milyar dolar değeri ile en fazla dış ticaret fazlası veren il olmuştur.

2019 yılında 12,2 milyar dolar olan İzmir ihracatının, pandeminin de etkisiyle 2020 yılında 11,6 milyar dolara gerilediği, ancak pandeminin etkilerinin hafiflemesi ile birlikte tekrar ivme kazanarak 2021 yılında 14,7 milyar dolara, 2022 yılında ise 17 milyar dolara yükseldiği görülmektedir.

TÜİK güncel verilerine göre, Ocak – Mayıs 2023 itibari ile İzmir ihracatı 7,3 milyar dolar olmuştur.

İZMİR'İN YILLARA GÖRE İHRACATI (Genel Ticaret Sistemi) Bin ABD \$				
2019	2020	2021	2022	2023 (Ocak-Mayıs)
12 168 872	11 636 389	14 737 269	17 012 102	7 284 964

Ege Bölgesi ve İzmir, ülkemizin diğer illerine kıyasla ihracatta sektörel çeşitlilik bakımından ön plana çıkmaktadır.

Kimya, Elektrik-Elektronik, Çelik, Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller, Tütün, Yaş Meyve Sebze ve Zeytin ve Zeytinyağı sektörlerinin ihracat şampiyonu firmaları Ege Bölgesi'nde faaliyet göstermektedir.

Türkiye İhracatçılar Meclisi tarafından her yıl geleneksel olarak hazırlanan ve ihracatçı firmaların şampiyonlar ligi konumundaki ilk 1000 ihracatçı listesinde, Ege Bölgesi, 2022 yılında, 159 firma ile güçlü konumunu sürdürmüştür. İzmir ise, 75 firmayla ilk 1000 ihracatçı listesinde İstanbul'un ardından ikinci sırada yer almıştır:

- İzmir Aliağa'da üretim tesisleri olan SOCAR TURKEY PETROL TİC. A.Ş. Türkiye'den en çok ihracat yapan dördüncü firma olarak listede yer almıştır.
- İzmir Aliağa'da üretim yapan HABAŞ SINAİ VE TIBBİ GAZLAR İSTİHSAL ENDÜSTRİSİ A.Ş. Çelik sektöründe Türkiye birincisi olurken, genel sıralamada 15. sıraya adını yazdırmıştır.
- Tütün sektörü ihracat şampiyonu JTI TÜTÜN ÜRÜNLERİ SANAYİ A.Ş. ilk 1000 listesinde 178. Sırada yer almıştır.

- Yaş meyve sebze sektöründe Türkiye birinciliğini 6. yıla taşıyan UÇAK KARDEŞLER GIDA SERACILIK ULUSLARARASI NAKLİYE PLASTİK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ, ilk 1000 ihracatçı listesinde 216. sıranın sahibi olmayı başarmıştır.
- 2021 yılında ilk 1000 ihracatçı listesine 969. Sıradan giren VERDE YAĞ BESİN MADDELERİ SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ, 2022 yılında 536 sıra birden yükselerek 433. sıraya çıkarken, Zeytin ve Zeytinyağı sektöründe ihracat şampiyonu olan başka bir İzmir firması olmuştur.

Bunun yanında, İzmir, mermer, gelinlik-hazır giyim, tarım, mobilya, tıbbi cihaz ve malzeme sektörü ihracatında parlayan yıldız konumunda olup, bu sektörlerde prestijli uluslararası fuarlara ev sahipliği yapmaktadır.

Ülkemizin gelinlik ihracatı yaklaşık 1 milyar dolar düzeyinde olup bunun yaklaşık yüzde 70-80'i İzmir'den yapılmaktadır. Başta Avrupa ve Orta Doğu olmak üzere pek çok ülkeye İzmir'den gelinlik ihraç edilmektedir. Taleplere hızlı ve kaliteli üretimle yanıt veriliyor olması İzmir'in küresel pazarda gücüne katkıda bulunmaktadır. Hazır giyim sektörü istihdam, üretim ve ihracatta büyük önem taşımaktadır. Diğer yandan hazır giyimde ihracatta birim fiyatlar 15-16 dolar civarıyken özellikle gelinlik ve abiye de ihracat birim fiyatları 100 doların üzerine çıkmaktadır.

İzmir Mimar Kemalettin Çarşısı da gelinlik ve abiye giyim sektörünün en önemli noktalarından birisidir. Bu çarşıda faaliyet gösteren irili ufaklı 1000'in üzerinde işletme sektöre dinamizm katmaktadır.

Tıbbi cihaz ve malzeme sektörü ise İzmir'in ihracatında payını arttırmaya başlamıştır. Tıbbi cihaz ve malzeme sektörü, İzmir'de büyük ölçüde tek kullanımlık sarf malzemesi, tek kullanımlık ameliyat yan ürünleri, hastane/poliklinik mobilyaları (hasta yatakları, muayene koltukları vb.) plastik ölçme değerlendirme ürünleri (tüp, hortum vb.) çevresinde yoğunlaşmaktadır.

TUIK verilerine göre, İzmir, 90 nolu (Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı) fasıl ihracatında, 2022 yılında İstanbul (567.624.180 USD) ve Ankara'nın (304.273.023 USD) ardından 3. sırada yer almayı başarmıştır. (İzmir 206.478.171 USD)

İzmir, temiz enerji sektöründe de ön plana çıkmaya başlamıştır. İzmir'in yenilenebilir enerji sektöründeki potansiyeli, kentimiz için önemli fırsatları barındırmaktadır.

Biyoenerji, jeotermal enerji, rüzgâr enerjisi ve güneş enerjisi alanlarında çok elverişli konumda bulunan İzmir'in bu alanlarda fırsatları değerlendirmesinin, yeşil dönüşümünün tüm sektörlerde yaygınlaştırılmasının ihracat rakamlarının daha yukarı çıkarılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İzmir gümrük kapılarının önemini ise veriler açıkça ortaya koymaktadır. İzmir, Aliğa, Dikili, Çeşme, Adnan Menderes, Ege Serbest Bölge ve İzmir Serbest Bölge gümrük kapılarından alınan verilere göre İzmir, 2022 yılında 35,1 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir.

Ülkemizin 2022 yılında 254,2 milyar dolar ihracat gerçekleştirdiği göz önünde bulundurulduğunda, gümrük verilerine göre kentimizin, Türkiye ihracatına % 13,8 oranında bir katkısı olmuştur. Gümrük verilerine göre 61,4 milyar dolar dış ticaret hacmi yaratılmıştır.

İZMİR GÜMRÜKLERİNE GÖRE DIŞ TİCARET	2022		
	İHRACAT (Genel Ticaret Sistemi) Bin ABD \$	İTHALAT (Genel Ticaret Sistemi) Bin ABD \$	DIŞ TİCARET HACMİ (Bin ABD \$)
İzmir Güm. Md.	9 272 211	9 091 325	18 363 536
İzmir Yolcu Salonu Güm. Md.	10 853	335	11 187
Adnan Menderes Güm. Md.	371 213	325 313	696 526
Dikili Güm. Md.	114 881	12 591	127 472
Çeşme Güm. Md.	18 571	14 251	32 822
Aliğa Güm. Md.	22 475 838	14 886 424	37 362 262
Ege Serbest Bölge Güm. Md.	2 288 722	1 577 830	3 866 551
İzmir Serbest Bölge Güm. Md.	524 192	368 035	892 227
İzmir Tır Güm. Md.	-	3 645	3 645
TOPLAM	35 076 480	26 279 748	61 356 228

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

TİM verilerine göre, ülkeler bazında 2022 yılında İzmir, en fazla Almanya, ABD, Birleşik Krallık, İspanya, İtalya, Hollanda, Fransa, Rusya Federasyonu, Belçika ve İsrail'e ihracat gerçekleştirmiştir. İzmir'in en fazla ihracat gerçekleştirdiği ülkelerin, ülkemizin geleneksel pazarlarına benzer olarak, AB ülkeleri ve yakın coğrafyalar olduğu görülmektedir.

	İZMİR'İN İHRACATINDA İLK 10 ÜLKE -2022	PAY (%)
1	ALMANYA	11,6
2	ABD	7,6
3	BİRLEŞİK KRALLIK	5,8
4	İSPANYA	5,5
5	İTALYA	5,3
6	HOLLANDA	5,2
7	FRANSA	4,2
8	RUSYA FEDERASYONU	3,7
9	BELÇİKA	3,1
10	İSRAİL	2,4

Kaynak: TİM

TİM verilerine göre sektör bazında ise sırasıyla en fazla Kimyevi Maddeler ve Mamulleri, Hazır Giyim ve Konfeksiyon, Çelik, Otomotiv Endüstrisi, Elektrik ve Elektronik sektörlerinde ihracat gerçekleştirilmiştir.

	İZMİR'İN EN FAZLA İHRACAT GERÇEKLEŞTİRDİĞİ İLK 10 SEKTÖR-2022
1	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri
2	Hazır Giyim ve Konfeksiyon
3	Çelik
4	Otomotiv Endüstrisi
5	Elektrik ve Elektronik
6	Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri
7	Makine ve Aksamları
8	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri
9	İklimlendirme Sanayii
10	Tütün

Kaynak: TİM

Ülkemiz ihracatının üçte ikisi ülkemize ortalama uzaklığı 2.000 km mesafede bulunan ülkelere yapılmaktadır. Bu ihracat mesafenin dünya ortalamasının gerisinde kalmasından hareketle Ticaret Bakanlığımız tarafından “Uzak Ülkeler Stratejisi” çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu strateji ile, 85 trilyon dolar büyüklüğe sahip dünya ekonomisinden yüzde 64 pay alan, Türkiye’ye ortalama mesafesi 8 bin 500 kilometre olan 18 ülkeye yönelik ihracatımızın 4 katına çıkarılarak 80 milyar doları aşması hedeflenmektedir. (Amerika

Birleşik Devletleri, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Filipinler, Güney Afrika Cumhuriyeti, Güney Kore, Hindistan, Japonya, Kanada, Malezya, Meksika, Nijerya, Pakistan, Şili, Tayland, Vietnam)

Bu çerçevede, İzmir'in de özellikle güçlü olduğu ihracat sektörlerinde marka, kalite, tasarım odaklı çalışmalarının hız kazandırılması ve ihracat menzilini arttırması önem arz etmektedir.

Ülke grupları ve ürünler bazında ihracatta dengeli bir gelişme eğilimi gösteren İzmir Türkiye ekonomisine döviz kazandırma yönünden önemli katkılar sağlamaktadır.

Kaynaklar

TİM

TÜİK